

مرکز پژوهش‌های
مجلس شورای اسلامی

مشخصات لایحه:

دوره یازدهم - سال دوم

شماره ثبت:

۱۱۸

شماره چاپ:

۱۰۳۶

مشخصات گزارش:

شماره مسلسل:

۲۴۰۱۸۶۶۹

تاریخ انتشار:

۱۴۰۱/۱۰/۲۴

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«لایحه مبارزه با قاچاق انسان و اعضای بدن و مجازات عبوردهندگان غیرمجاز افراد از مرزهای کشور»

سکینه خانعلی پورا^۱، میثم عظیمی^۲، مهدی عبدالملکی^۳
مصطفی جهانبخش^۴، محسن کرمانی^۵

مقدمه

قواعد مربوط به عبور و مرور از مرزها و چگونگی اسکان و اقامت در کشور، در ایجاد امنیت اثر قابل ملاحظه‌ای دارد. چند دسته از رفتارهای مجرمانه در این راستا در قوانین کیفری به چشم می‌خورد، از جمله، قاچاق انسان، قاچاق مهاجران، عبور غیرمجاز از مرز، اقامت غیرمجاز و... این رفتارها در ایران، در حال حاضر تحت شمول قوانین مختلفی قرار می‌گیرند که برخی از آنها به سال ۱۳۱۰ باز می‌گردد و برخی نیز از خلأهایی رنج می‌برند. از این رو، اصلاح آنها در دستور کار مجلس شورای اسلامی قرار گرفت. در این راستا چند متن به مجلس اعلام وصول شد که عبارتند از: لایحه «مبارزه با قاچاق انسان و اعضای بدن و مجازات عبوردهندگان غیرمجاز افراد از مرزهای کشور» به شماره ثبت (۱۱۸)، «طرح ساماندهی اتباع خارجی غیرمجاز» به شماره ثبت (۲۲۴) و «طرح اصلاح مواد (۱۵) و (۱۶) قانون راجع به ورود و اقامت اتباع خارجه در ایران» به شماره ثبت (۶۲۱). با توجه به تشابه موضوعی این طرح‌ها، به استناد تبصره «۱» ماده (۱۴۳) قانون آیین‌نامه داخلی، این متن‌ها در هم ادغام و در قالب لایحه «مبارزه با قاچاق انسان و اعضای بدن و مجازات عبوردهندگان غیرمجاز افراد از مرزهای کشور» در کمیسیون قضایی - حقوقی مجلس شورای اسلامی بررسی و در جلسه روز یکشنبه مورخ ۱۴۰۱/۱۰/۱۵ با اصلاحاتی در عنوان و متن به تصویب رسید. در ادامه مصوبه کمیسیون بررسی می‌شود.

۱ و ۲. تهیه و تدوین

۳. ناظر علمی

۴ و ۵. اظهار نظر کننده

ارزیابی مصوبه کمیسیون

عبور از مرز و شیوه اقامت افراد در درون کشور مشمول چند قانون مبارزه با قاچاق انسان مصوب ۱۳۸۳، لایحه قانونی تشدید مجازات بزه عبور از مرز مصوب ۱۳۳۱، قانون مجازات عبور دهندگان اشخاص غیرمجاز از مرزهای کشور و اصلاح بعضی از مواد قانون گذرنامه و قانون ورود و اقامت اتباع خارجه در ایران مصوب ۱۳۶۷ و قانون گذرنامه ۱۳۵۱ است. مجموع این قوانین از چند ایراد مهم رنج می‌برند که اهم آنها به موجب مصوبه کمیسیون اصلاح شده‌اند. با این حال، نکاتی در خصوص مصوبه وجود دارد که اصلاح آنها مورد پیشنهاد است.

نقاط قوت مصوبه

اهم نکات مثبت مصوبه به این ترتیب:

۱) جرم‌انگاری حمل و نقل افراد در داخل مرزها: با توجه به عنوان قاچاق که عنصر مرز به عنوان عنصر اساسی در تشکیل این رفتار مجرمانه تلقی شده است، در قوانین پیش گفته هنگامی قاچاق تحقق پیدا می‌کند که شخص موضوع جرم از مرز گذشته باشد. با آنکه این مقرر به مفهوم لغوی قاچاق قرابت بیشتری دارد، اما در عمل کسانی که شرایط ارتکاب این جرم را فراهم می‌آورند و حتی افراد را در درون مرز جابه‌جا می‌کنند بدون آنکه در خروج از مرز آنها دخالتی داشته باشند، در نهایت در شرایطی ممکن است به معاونت محکوم شوند. با این حال، با توجه به رفتار آنها شایسته برخورد جدی‌تر هستند که در تبصره ماده (۱) این رفتار در حکم قاچاق تلقی شده است.

۲) جرم‌انگاری قاچاق اعضا: در کنار قاچاق انسان، یکی از رفتارهایی که می‌تواند در این حوزه محقق شود، قاچاق اعضا است. اما، در حال حاضر این رفتار جرم‌انگاری نشده است و از خلأهای مهم قانونی است. در ماده (۳) مصوبه کمیسیون این رفتار جرم‌انگاری شده است.

۳) توجه به نقش بزه‌دیده و همکاری وی در ارتکاب جرم: از جرائمی که بزه‌دیده می‌تواند در ارتکاب آن نقش مهمی داشته باشد، قاچاق انسان و مهاجران است؛ زیرا، در اغلب موارد بزه‌دیدگان به این موضوع واقف هستند که فرایند انتقال غیرقانونی است. آنچه که برای اغلب آنها روشن نیست، هدف مرتکب قاچاق انسان است. از این رو، اگر بزه‌دیده‌ای از هدف مرتکب مطلع باشد، موجب تسهیل ارتکاب رفتار مجرمانه می‌شود و کشف جرم را نیز دشوار می‌کند. لذا شایسته کیفر است. ماده (۶) از مصوبه کمیسیون این شخص را مستحق کیفر دانسته است.

۴) جرم‌انگاری رفتارهایی که موجب جذب و شناسایی سوزده‌های قاچاق می‌شوند: جرائم موضوع این قانون، اصولاً در فضای مخفیانه ارتکاب می‌یابد و ارتکاب آن نیاز به وجود گروهی از افراد به عنوان موضوع جرم دارد. از این رو، لازم است به تریبی این افراد شناسایی و جذب شوند. به‌ویژه آنکه با توجه به مجرمانه بودن این رفتارها امکان تبلیغ و آگاهی دادن علنی نیست. در این موارد، معمولاً اشخاصی وظیفه شناسایی و جذب این افراد را بر عهده می‌گیرند. بنابراین، برخورد با این افراد می‌تواند اثر معناداری بر پیشگیری از رفتارهای مورد بحث داشته باشد. در ماده (۷) مصوبه این رفتارها به عنوان جرم پیش‌بینی شده‌اند.

۵) جرم‌انگاری قاچاق مهاجر: در خصوص عبور دادن اشخاص از مرز، رفتارهای متفاوتی قابل تحقق است. یکی از این رفتارها قاچاق مهاجر است که در حال حاضر این عنوان مجرمانه در هیچ‌یک از قوانین پیش‌بینی نشده است. اگرچه صرف عبور غیرمجاز جرم است، اما، قاچاق مهاجر با توجه به اینکه معمولاً به صورت سازمان یافته است و می‌تواند تبعات منفی بسیاری بر جای گذارد، به عنوان رفتاری مجزا جرم‌انگاری نشده است. ماده (۸) مصوبه کمیسیون این خلأ را برطرف کرده است.

۶) تعیین تکلیف در خصوص اتباع خارجی بزه‌دیده قاچاق انسان: یکی از مسائلی که پس از کشف جرم قاچاق و نهایی شدن پرونده مطرح می‌شود، وضعیت بزه‌دیدگانی است که از اتباع خارجی محسوب می‌شوند. در ماده (۹) از مصوبه کمیسیون سازوکاری به منظور انتقال آنها پیش‌بینی شده است.

با وجود نقاط قوت مصوبه که اغلب ایرادها مربوط به قوانین این حوزه را بر طرف می‌کند، ایرادهایی نیز بر مصوبه وارد است که در دو دسته کلی و جزئی قرار می‌گیرند

ایرادهای کلی

۱. یکی از ایرادهای ویرایشی کلی که به طرح وارد است، به کار بردن واژه «بیگانه» در کنار اتباع است. حال آنکه اصطلاح تخصصی به کار رفته در این حوزه در کشور واژه «خارجی» است؛ از این رو، پیشنهاد می‌شود که در کل طرح واژه خارجی جایگزین واژه بیگانه شود.

۲. ایراد دیگری که به طرح وارد است، بی توجهی به برخی از آسیب‌هایی است که بزهدیدگان و اشخاص موضوع این جرائم با آن مواجه می‌شوند. این اشخاص در دو دسته قرار می‌گیرند؛ نخست، اشخاصی که بزهدیده جرائمی نظیر قاچاق انسان و قاچاق مهاجران قرار می‌گیرند و دوم اشخاصی هستند که به تبع دیگران وارد مرزهای ایران شده‌اند، مانند زنان و کودکانی که به تبع دیگران مرتکب عبور یا اقامت غیر مجاز می‌شوند. این موضوع در مواردی که سرپرست خانواده مرتکب جرمی شده است و به منظور تحمل کیفر باید در ایران اقامت داشته باشد، بیشتر شایع است. اگر چه در ماده (۱۹) تصریح شده است که خانواده این افراد به مجازاتی محکوم نمی‌شوند و باید به کشورشان برگردانده شوند، اما در مواردی ممکن است این امکان وجود نداشته باشد و خانواده مجبور به اقامت در ایران گردد. در این خصوص متن طرح ساکت است. حال آنکه این افراد می‌توانند در معرض آسیب‌های فراوانی قرار گیرند. البته، متن طرح حاضر در مقام پیش‌بینی مقررات کیفری است و این موضوع نیازمند طرح در قانون جداگانه‌ای مانند «طرح سازمان ملی اقامت» است.

ایرادهای جزئی

۱. ماده (۱)

ارتکاب برخی از رفتارها هنگامی در قالب جرم قاچاق انسان می‌گنجد که عنصر اجبار در آنها وجود داشته باشد. قسمت انتهایی بند «الف» که در مقام تعیین این رفتارهاست به گونه‌ای تنظیم شده که می‌تواند این شبهه را ایجاد کند که حتی اگر این رفتارها مثلاً خارج نمودن فرد که با رضایت وی همراه بوده و به قصد کار باشد، باز هم قاچاق انسان خواهد بود و تنها ارائه خدمت را اجباری دانسته است. ایراد مزبور از این جهت تقویت می‌شود که وصف ارائه فقط مربوط به خدمات می‌شود و نمی‌تواند در خصوص کار یا ازدواج به کار برود به همین جهت وصف اجباری هم که قبل از کلمه خدمات ذکر شده به اعتبار اینکه کلمه ارائه مختص خدمات است، به سایر کلمات از جمله کار و ازدواج و آزمایش پزشکی تسری پیدا نکند. از این رو، پیشنهاد می‌شود قسمت آخر ماده به ترتیب زیر اصلاح شود:

«... یا اجبار به ارائه خدمات، کار، ازدواج یا انجام آزمایش پزشکی؛»

۲. تبصره ماده (۳)

قواعد مربوط به قصاص و دیه و جمع آنها با جرائم تعزیری در قانون مجازات اسلامی مشخص است. بنابراین، نیازی به پیش‌بینی تبصره ماده (۳) نیست و از این جهت این تبصره در برگیرنده حکم جدیدی نیست. بر این اساس، پیشنهاد می‌شود تبصره ماده (۳) حذف شود.

۳. ماده (۴)

از نظر ویرایشی این ماده نیاز به اصلاح دارد که در جدول پیشنهادها ارائه شده است.

۴. ماده (۱۰)

کیفر جزای نقدی تعیین شده برای رفتار موضوع ماده (۱۰)، دچار ابهام است. بر اساس متن تنظیم شده، برای مرتکب یک مجازات جزای نقدی پایه در نظر گرفته می‌شود. به علاوه، به ازای تعداد اتباع خارجی غیر مجاز موضوع این رفتار حداکثر جزای نقدی درجه پنج نیز در نظر گرفته می‌شود. پیشنهاد می‌شود به منظور پیشگیری از ایجاد ابهام جزای نقدی پایه حذف و جزای نقدی نسبی حفظ شود. بر این اساس، پیشنهاد می‌شود که قسمت انتهایی این ماده به این شرح اصلاح شود: «... علاوه بر ضبط عوائد حاصل از جرم، به ازای هر نفر تبعه بیگانه، به جزای نقدی معادل حداکثر مبلغ جزای نقدی درجه پنج محکوم می‌گردد».

۵. ماده (۱۸)

در ماده (۱۸) از مصوبه به پناهندگی به عنوان یکی از ادعاهایی که در راستای معافیت از کیفر ممکن است مطرح شود، پرداخته است. با وجود اینکه این مقرر از این جهت که در حال حاضر این وضعیت به روشنی در قوانین دیده نشده است، می تواند مطلوب باشد، اما، با توجه نهایی شدن «طرح سازمان ملی اقامت» در کمیته مربوطه و ابعاد مختلفی که پناهندگی دارد، مناسب است که این ماده از طرح حاضر حذف شود.

جمع بندی

عبور از مرزها می تواند با اهداف و موضوعات مختلفی رخ دهد که اغلب ذیل عناوین قاچاق قرار می گیرند. البته در کنار آن عناوینی نظیر عبور یا اقامت غیرمجاز و رفتارهایی که این فرایند را تسهیل می کنند، جرائم فرعی این حوزه هستند. قوانین و مقررات ایران در این حوزه از سه مشکل اصلی خلأ قوانین، کهنگی و پراکندگی مقررات رنج می برد. مصوبه کمیسیون با تجمیع مقررات این حوزه و رفع خلأهای موجود و به روزرسانی کیفرها، تا حد قابل قبولی این مشکلات را برطرف کرده است. هر چند نیازمند اصلاحات ویرایشی و ماهوی است از این رو پیشنهاد می شود با رعایت آیین نامه داخلی مجلس اصلاحات ذیل در گزارش کمیسیون اعمال گردد:

۱. قسمت آخر بند «الف» ماده (۱) به ترتیب زیر اصلاح شود:
«...یا اجبار به ارائه خدمات، کار، ازدواج یا انجام آزمایش پزشکی؛»

۲. تبصره ماده (۳) حذف شود.

۳. قسمت انتهای ماده (۱۰) به شرح ذیل اصلاح شود:
«... علاوه بر ضبط عوائد حاصل از جرم، به ازای هر نفر تبعه بیگانه، به جزای نقدی معادل حداکثر مبلغ جزای نقدی درجه پنج محکوم می گردد.»

شماره ماده	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	ارجاع به کمیسیون
۱			✓	
۲	✓			
۳			✓	
۴			✓	
۵	✓			
۶	✓			
۷	✓			
۸	✓			
۹	✓			
۱۰			✓	
۱۱	✓			
۱۲	✓			
۱۳	✓			
۱۴	✓			
۱۵	✓			
۱۶	✓			
۱۷	✓			
۱۸		✗		
۱۹	✓			
۲۰	✓			
۲۱	✓			
۲۲	✓			
۲۳	✓			
۲۴	✓			

شماره ماده	مصوبه کمیسیون	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	ارجاع به کمیسیون	اظهار نظر کارشناسی	متن اصلاحی
۱	قاچاق انسان عبارت است از: الف) خارج یا وارد کردن یا عبور دادن (ترانزیت) فرد یا افراد از مرزهای کشور با رضایت آنها یا با اجبار، اکراه، تهدید، فریب یا سوءاستفاده از قدرت یا موقعیت خود یا وضعیت فرد یا افراد یاد شده با قصد فراهم ساختن موجبات فحشا یا سایر اشکال بهره‌کشی جنسی، بردگی و یا ارائه اجباری خدمات، کار، ازدواج یا آزمایش پزشکی؛ ب) هرگونه فعالیت از قبیل تحویل دادن، تحویل گرفتن، انتقال، نگهداری و پنهان کردن افراد موضوع بند «الف» این ماده، پس از عبور از مرز و در هر نقطه از کشور، با حداقل یکی از مقاصد مندرج در بند مذکور. تبصره- هرگونه فعالیت از قبیل تحویل دادن، تحویل گرفتن، انتقال، پنهان کردن و نگهداری افراد موضوع بند «الف» این ماده، قبل از عبور از مرز در هر نقطه از کشور چنانچه با حداقل یکی از اهداف و مقاصد مندرج در این ماده باشد، در حکم قاچاق انسان است و مجازات قاچاق انسان در مورد مرتکب اعمال می‌شود.					ارتکاب برخی از رفتارها هنگامی در قالب جرم قاچاق انسان می‌گنجد که عنصر اجبار در آنها وجود داشته باشد. قسمت انتهایی بند «الف» که در مقام تعیین این رفتارهاست به‌گونه‌ای تنظیم شده است که می‌تواند این شبهه را ایجاد کند که حتی اگر این رفتارها با رضایت کامل فرد باشد، باز هم قاچاق انسان خواهد بود و تنها ارائه خدمت را اجباری دانسته است.	پیشنهاد می‌شود با رعایت آیین‌نامه داخلی مجلس قسمت آخر بند الف ماده به‌ترتیب زیر اصلاح شود: <u>یا اجبار به ارائه خدمات، کار، ازدواج یا انجام آزمایش پزشکی؛</u>
۲	هرشخص مرتکب قاچاق انسان موضوع ماده (۱) این قانون شود، علاوه‌بر ضبط عوائد حاصل از جرم و اموال مورد استفاده در ارتکاب جرم قاچاق انسان، به حبس و جزای نقدی درجه چهار محکوم می‌شود. تبصره - در صورتی که مشخص شود اموال مورد استفاده در جرم متعلق به دیگری بوده یا دیگری نسبت به آن صاحب حق باشد و آن اموال به‌منظور انجام افعال مجرمانه در اختیار مرتکب یا مرتکبان قرار نگرفته باشد، اموال مزبور به مالک یا صاحب حق مسترد و مرتکب معادل ارزش آن به جزای نقدی محکوم می‌شود و یا چنانچه مشخص شود مجرم نسبت به دیگری دین حال دارد و اموال استفاده شده در ارتکاب جرم یا تهیه شده به‌منظور ارتکاب جرم، متعلق به خود او است و ناشی از جرم نیست، اموال وی معادل ارزش دین حال به طلبکار یا طلبکاران مسترد و مجرم معادل ارزش اموال مسترد شده به جزای نقدی محکوم می‌شود.						
۳	هرشخص، به هر طریقی مرتکب خارج یا وارد کردن یا عبور (ترانزیت) غیرمجاز انسان مرده یا بافت یا عضو یا سایر نسوج و اجزای بدن انسان اعم از زنده یا مرده مانند کلیه، خون و استخوان شود و یا پس از ورود آنها به داخل کشور مبادرت به حمل یا نگهداری آنها کند، چنانچه اقدامات فوق به قصد تجارت واقع شده باشد به حبس و جزای نقدی درجه پنج و در غیر این‌صورت به حبس و جزای نقدی درجه ۶ محکوم می‌شود. در صورت وجود یکی از شرایط مندرج در ماده (۴) این قانون بجز بند «پ» ماده مذکور مجازات مرتکب یک درجه تشدید می‌شود همچنین در صورتی که بزهدیده طفل یا نوجوان باشد مجازات مرتکب نیز یک درجه تشدید می‌شود. تبصره- حکم به قصاص یا پرداخت دیه در موارد مذکور در این ماده تابع قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲/۲/۱ است.					قواعد مربوط به قصاص و دیه و جمع آنها با جرائم تعزیری در قانون مجازات اسلامی مشخص است. بنابراین، نیازی به پیش‌بینی تبصره ماده (۳) نیست و از این جهت این تبصره دربرگیرنده حکم جدیدی نیست.	پیشنهاد می‌شود تبصره ماده (۳) حذف شود.

شماره ماده	مجموعه کمیسیون	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	ارجاع به کمیسیون	اظهار نظر کارشناسی	متن اصلاحی
۴	هرگاه ارتکاب جرائم موضوع این قانون همراه با حداقل یکی از موارد زیر باشد، مجازات مرتکب یک درجه تشدید می‌شود: الف) جرم نسبت به زنان، بیماران معب‌العلاج، افراد ناتوان یا کم‌توان جسمی یا ذهنی واقع شود؛ ب) جرم به نحو سازمان‌یافته واقع شده باشد؛ پ) جرم نسبت به افراد ممنوع‌الخروج یا ممنوع‌الورود و یا نسبت به مرتکبین جرائم مستوجب قصاص یا حد یا مجازات‌های تعزیری درجه‌های یک تا ۶ ولو آنکه هنوز تحت تعقیب کیفری قرار نگرفته باشند، واقع شود و مرتکب با علم به این وضعیت‌ها اقدام نموده باشد. تبصره - چنانچه فرد عبور داده‌شده به خارج از کشور، محکومیت به پرداخت جزای نقدی یا محکومیت مالی از جمله پرداخت دیه داشته و وی فاقد دارایی در ایران بوده یا دارایی وی کفایت نکند، جزای نقدی یا محکوم‌به مالی وی از محل اموال عبوردهنده پرداخت می‌شود. عبوردهنده می‌تواند پس از پرداخت جزای نقدی یا دیه برای دریافت آن به فرد عبور داده شده رجوع کند. ت) مرتکب از کارکنان نهادهای حکومتی و دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری مصوب ۱۳۸۶/۷/۸ و ماده (۲۹) قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۹۵/۱۲/۱۴ و یا از نیروهای مسلح باشد و در حین انجام وظیفه قانونی یا با سوءاستفاده از موقعیت شغلی خود مرتکب این جرائم شده باشد. تبصره - جز در خصوص رفتارهای موضوع ماده (۱) این قانون که موجب انفصال دائم از خدمات دولتی و عمومی یا محرومیت دائم از اشتغال به فعالیت شغلی حرفه‌ای مربوطه است، در سایر موارد، مرتکب، حسب مورد به انفصال موقت از دو تا پنج سال از خدمات دولتی و عمومی یا محرومیت از دو تا پنج سال از اشتغال به فعالیت شغلی حرفه‌ای مربوطه می‌شود. ث) جرم با استفاده از سلاح واقع شده باشد یا نسبت به بزه‌دیده از موادمخدر یا روان‌گردان استفاده شده باشد. تبصره «۱» - در صورتی که رفتار مرتکب موضوع ماده (۱) این قانون به قصد شرکت یا همکاری در فعالیت‌های علیه امنیت داخلی و خارجی یا تروریستی از طریق معرفی افراد به گروه‌ها و سازمان‌های تروریستی واقع شود، مجازات مرتکب یک تا دو درجه تشدید می‌شود. تبصره «۲» - هرگاه رفتار مرتکب مشمول عنوان سردستگی گروه مجرمانه سازمان‌یافته قرار گیرد، مجازات مرتکب دو درجه تشدید می‌شود.					از نظر ویرایشی این ماده نیاز به اصلاح دارد. در تبصره بند «پ» چند بار ضمیر «وی» تکرار شده است. همچنین در تبصره بند «ت» واژه «محکوم» جا افتاده است.	پیشنهاد می‌شود با رعایت آیین‌نامه داخلی مجلس تبصره بند «پ» و تبصره بند «ت» به شرح زیر اعلام گردد: تبصره بند «پ»: تبصره - چنانچه فرد عبور داده شده به خارج از کشور، محکومیت به پرداخت جزای نقدی یا محکومیت مالی از جمله پرداخت دیه داشته و فاقد دارایی در ایران بوده یا دارایی وی کفایت نکند، جزای نقدی یا محکوم‌به مالی از محل اموال عبوردهنده پرداخت می‌شود. عبوردهنده می‌تواند پس از پرداخت جزای نقدی یا دیه برای دریافت آن به فرد عبور داده شده رجوع کند. تبصره بند «ت»: تبصره - جز در خصوص رفتارهای موضوع ماده (۱) این قانون که موجب انفصال دائم از خدمات دولتی و عمومی یا محرومیت دائم از اشتغال به فعالیت شغلی حرفه‌ای مربوطه است، در سایر موارد، مرتکب، حسب مورد به انفصال موقت از دو تا پنج سال از خدمات دولتی و عمومی یا محرومیت از دو تا پنج سال از اشتغال به فعالیت شغلی حرفه‌ای مربوطه محکوم می‌شود.
۵	در صورتی که بزه‌دیده موضوع ماده (۱) این قانون طفل یا نوجوان باشد، مرتکب علاوه بر مجازات‌های مقرر در قانون حمایت از اطفال و نوجوانان مصوب ۱۳۹۹/۲/۲۳، به جزای نقدی درجه سه نیز محکوم می‌شود.						
۶	هر فرد که با رضایت خود و با داشتن حداقل یکی از مقاصد مندرج در بند «الف» ماده (۱) این قانون، موجبات وقوع جرم قاچاق انسان را نسبت به خود فراهم کند، به مجازات معاون در جرم ارتكابی محکوم می‌شود.						

شماره ماده	مصوبه کمیسیون	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	ارجاع به کمیسیون	اظهار نظر کارشناسی	متن اصلاحی
۷	هر شخصی که به منظور قاچاق انسان یا مهاجرین یا اعضای بدن آنها مبادرت به شناسایی یا جذب یا معرفی افرادی در این خصوص در فضای حقیقی یا مجازی نماید به حبس درجه ۶ یا جزای نقدی معادل دو برابر اموال و وجوه حاصل از جرم محکوم می‌شود.						
۸	خارج یا وارد کردن یا عبور دادن (ترانزیت) غیرمجاز فرد یا افراد از مرزهای کشور بدون مقاصد مذکور در بند «الف» ماده (۱) این قانون و به منظور کسب منافع مالی مستقیم یا غیرمستقیم، قاچاق مهاجر محسوب می‌شود و مرتکب علاوه بر ضبط عوائد حاصل از جرم و اموال مورد استفاده در ارتکاب جرم به مجازات حبس درجه پنج محکوم می‌شود و به ازای قاچاق هر نفر مهاجر به جزای نقدی معادل حداکثر مبلغ جزای نقدی درجه چهار محکوم می‌گردد. تبصره- هرگاه شخصی، دیگری را به طور غیرمجاز از مرز عبور دهد و مشمول موارد فوق نباشد به یکی از مجازات‌های درجه ۶ محکوم می‌شود.						
۹	اتباع بیگانه قربانی قاچاق انسان که پرونده مرتبط با قاچاق آنان در مراجع قضایی، درحال رسیدگی است یا منجر به صدور حکم شده است، با تشخیص مقام قضایی، به کشور متبوع خود بازگردانده می‌شوند. وزارت امور خارجه به درخواست مرجع ذیصلاح، برای بازگرداندن اتباع مذکور یا سایر اقدامات از جمله اخذ هزینه‌های انتقال و درمان با کشور متبوع آنان و سازمان‌های بین‌المللی و نهادهای مربوط به حمایت از قربانیان قاچاق انسان هماهنگی‌های لازم را بعمل می‌آورد.						

شماره ماده	مصوبه کمیسیون	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	ارجاع به کمیسیون	اظهار نظر کارشناسی	متن اصلاحی
۱۰	هر شخص با علم و اطلاع، تبعه بیگانه‌ای که به‌طور غیرمجاز وارد کشور شده یا به‌طور غیرمجاز در کشور اقامت گزیده است را حمل یا جابه‌جا یا نگهداری یا پنهان کند یا اسکان دهد، علاوه‌بر ضبط عوائد حاصل از جرم، به جزای نقدی درجه پنج محکوم و به‌ازای هر نفر تبعه بیگانه، به جزای نقدی مرتکب، معادل حداکثر مبلغ جزای نقدی درجه پنج نیز امانت می‌شود. تبصره «۱»- در صورت وجود یکی از شرایط زیر، مرتکب باید عدم علم و اطلاع خود را ثابت کند، در غیر این‌صورت علاوه‌بر مجازات مذکور در این ماده، اموال مورد استفاده در حمل یا جابه‌جایی تبعه بیگانه نیز ضبط می‌شود: ۱. در وسیله نقلیه تغییراتی به‌منظور تسهیل وقوع جرم ایجاد شده باشد. ۲. تبعه بیگانه در وسیله نقلیه به‌صورت مخفیانه حمل شده باشد. ۳. شروع حمل از مبادی غیررسمی مناطق مرزی انجام شده باشد. ۴. راننده از توقف در ایستگاه‌های ایست و بازرسی نیروی انتظامی خودداری کرده باشد. ۵. نگهداری و اسکان تبعه بیگانه در اماکن اقامتی به نیروی انتظامی محل اعلام نشده باشد. ۶. مرتکب حداقل دارای یک فقره سابقه محکومیت کیفری نگهداری یا اسکان یا پنهان کردن اتباع بیگانه غیرمجاز باشد. تبصره «۲»- مشاوران املاک موظفند در تنظیم قراردادی که یکی از طرفین آن اتباع بیگانه باشد، اسناد اقامتی تبعه بیگانه را احراز نمایند و در صورت عدم احراز یا عدم ثبت قرارداد منعقد فی‌مابین در سامانه معاملات املاک و مستغلات کشور، مرتکب به مجازات معاونت در این جرم محکوم می‌شود. تبصره «۳»- هر شخص با علم و اطلاع، اتباع بیگانه‌ای که به‌طور غیرمجاز وارد کشور شده یا به‌طور غیرمجاز در کشور اقامت گزیده‌اند را به‌کارگیری نماید، علاوه‌بر مجازات‌های مقرر در مواد (۱۸۱) قانون کار مصوب ۱۳۶۹/۶/۲۹ با اصلاحات و الحاقات بعدی و بند «ج» ماده (۱۱) قانون تنظیم مقررات مالی دولت مصوب ۲۷/۱۱/۱۳۸۰، به‌ازای هر نفر تبعه بیگانه، به حداکثر جزای نقدی درجه ۶ محکوم می‌شود. تبصره ۴- هر شخص با علم و اطلاع، اتباع بیگانه دارای مدارک اقامتی مجاز را در مشاغلی که وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی مجاز ندانسته است، به‌کارگیری نماید علاوه‌بر مجازات‌های مقرر در مواد (۱۸۱) قانون کار مصوب ۱۳۶۹/۶/۲۹ با اصلاحات و الحاقات بعدی و بند «ج» ماده (۱۱) قانون تنظیم مقررات مالی دولت مصوب ۲۷/۱۱/۱۳۸۰، به‌ازای هر نفر تبعه بیگانه، به حداکثر جزای نقدی درجه هفت محکوم می‌شود. تبصره ۵- وزارتخانه‌های تعاون، کار و رفاه اجتماعی و صنعت، معدن و تجارت و اتحادیه‌های مربوط موظفند بر اجرای تبصره‌های «۳» و «۴» این ماده نظارت کنند و مستنکف یا مستنکفین از اجرای این تبصره به مجازات مقرر در ماده (۵۷۶) کتاب پنجم قانون مجازات اسلامی (تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده) مصوب ۱۳۷۵/۳/۲ محکوم می‌شوند.					کیفر جزای نقدی تعیین شده برای رفتار موضوع ماده (۱۰)، دچار ابهام است. براساس متن تنظیم شده، برای مرتکب یک مجازات جزای نقدی پایه در نظر گرفته می‌شود. به‌علاوه، به‌ازای تعداد اتباع خارجی غیرمجاز موضوع این رفتار حداکثر جزای نقدی درجه پنج نیز در نظر گرفته می‌شود. پیشنهاد می‌شود به‌منظور پیشگیری از ایجاد ابهام جزای نقدی پایه حذف و جزای نقدی نسبی حفظ شود.	پیشنهاد می‌شود با رعایت آیین‌نامه داخلی مجلس مجازات این جرم به‌ترتیب زیر اصلاح شود: علاوه‌بر ضبط عوائد حاصل از جرم، به‌ازای هر نفر تبعه بیگانه، به جزای نقدی معادل حداکثر مبلغ جزای نقدی درجه پنج محکوم می‌گردد.

شماره ماده	مصوبه کمیسیون	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	ارجاع به کمیسیون	اظهار نظر کارشناسی	متن اصلاحی
۱۱	هر تبعه بیگانه که به‌طور غیرمجاز وارد کشور شده یا در کشور اقامت غیرمجاز داشته باشد علاوه‌بر حکم به اخراج از کشور به یکی از مجازات‌های حبس یا جزای نقدی درجه ۶ محکوم می‌شود. دادگاه می‌تواند با توجه به اوضاع و احوال و سابقه متهم صرفاً حکم به اخراج وی صادر نماید. تبصره «۱» - چنانچه متهم سابقه ورود یا اقامت غیرمجاز به کشور نداشته باشد و به تشخیص دادستان تعقیب وی ضروری نباشد، دادستان می‌تواند رأساً دستور اخراج وی را صادر و پرونده را مختومه نماید. تبصره «۲» - به پرونده متهم موضوع این ماده خارج از نوبت رسیدگی می‌شود و متهم تا زمان صدور حکم دادگاه یا اجرای دستور اخراج حداکثر به مدت دو ماه در اردوگاه نگهداری می‌شود. تبصره «۳» - افرادی که به‌طور مجاز وارد کشور شده‌اند و اقامت غیرمجاز آنان ناشی از طولانی شدن فرایندهای اداری تمدید اقامت باشد، از شمول این ماده مستثنا هستند. تبصره «۴» - هر تبعه بیگانه به تبع دام وارد خاک ایران شود، علاوه‌بر حکم بر اخراج از کشور، در مرتبه نخست به جزای نقدی درجه ۶ و در صورت تکرار، علاوه‌بر ضبط دام‌های عبور داده شده به حداکثر جزای نقدی درجه ۶ محکوم می‌شود. در مواردی که در این زمینه بین ایران و کشورهای همسایه موافقتنامه دو یا چندجانبه منعقد شده باشد، مطابق آن عمل می‌شود.						
۱۲	در صورتی که در حین قاچاق تبعه بیگانه یا حمل و نقل غیرمجاز وی، بر اثر حوادث رانندگی، به تبعه بیگانه‌ای که به‌مورت غیرمجاز وارد کشور شده است، خسارات جانی یا بدنی وارد شود و مطابق این قانون جرم قاچاق یا حمل و نقل غیرمجاز محرز گردد، متدوق تأمین خسارت‌های بدنی و بیت‌المال مسئولیتی در پرداخت دیه و خسارت به وی ندارند.						
۱۳	هر ایرانی که از مبادی مجاز بدون گذرنامه یا اسناد در حکم گذرنامه از کشور خارج یا به کشور وارد شود، به حبس یا جزای نقدی درجه هفت محکوم می‌شود. تبصره «۱» - چنانچه ورود یا خروج از مبادی غیرمجاز باشد، مرتکب به حبس یا جزای نقدی درجه ۶ محکوم می‌شود. دستگیری مرتکب قبل از خروج از مرز مستوجب محکومیت به حداقل جزای نقدی درجه ۶ می‌شود. تبصره «۲» - هر تبعه ایرانی به تبع دام یا سوبیت مرتکب عبور غیرمجاز از مرز شده باشد، به جزای نقدی درجه ۶ محکوم می‌شود. در هر صورت، مرتکب و صاحب دام‌هایی که عبور از مرز با علم و اطلاع یا دستور او بوده، به محرومیت از تردد در نوار مرزی کشور به مدت پنج سال محکوم می‌شوند.						

شماره ماده	مصوبه کمیسیون	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	ارجاع به کمیسیون	اظهار نظر کارشناسی	متن اصلاحی
۱۴	هر شخص مرتکب یکی از رفتارهای زیر شود، به حبس یا جزای نقدی درجه ۶ محکوم می‌شود: الف) برای تحصیل گذرنامه یا اسناد در حکم گذرنامه و یا اسناد اقامتی به نام خود یا دیگری، اظهار خلاف واقع کند یا شهادت کذب بدهد یا اسناد و مدارک و اطلاعات خلاف واقع یا متعلق به شخصی غیر از متقاضی را به مراجع و مقامات ذیصلاح ارائه دهد یا به کتمان موضوعاتی بپردازد که در تشخیص تابعیت و هویت فرد مؤثر است. تبصره - چنانچه رفتارهای فوق منجر به صدور این اسناد شود، علاوه بر حکم بر ابطال اسنادی که صادر شده است، مرتکب به مجازات مذکور در این ماده و در صورتی که متقاضی اصالتاً متقاضی اسناد مزبور باشد، به محرومیت از حق داشتن این اسناد به مدت یک تا سه سال محکوم می‌شود. ب) استفاده از گذرنامه یا اسناد در حکم گذرنامه یا اسناد اقامتی که به روش‌های موضوع بند «الف» این ماده تحصیل شده است. پ) استفاده از اسناد یا اوراق هویت متعلق به غیر برای معرفی هویت یا تابعیت خود یا دیگری ت) تحویل دادن اسناد یا اوراق هویت متعلق به خود یا غیر به شخص دیگری جهت اثبات تابعیت یا هویت همان شخص	✓					
۱۵	هر شخص مرتکب جعل گذرنامه یا اسناد در حکم گذرنامه یا مجوز اقامت یا پروانه کار شود و یا با علم به معقول بودن از آنها استفاده کند، به حبس و جزای نقدی و محرومیت از حقوق اجتماعی درجه پنج محکوم می‌شود.	✓					
۱۶	تبعه بیگانه‌ای که برای فرار از اجرای تصمیم یا حکم اخراج که توسط مراجع ذیصلاح قانونی درباره او اتخاذ شده است، مخفی شود، به جزای نقدی درجه ۶ و اخراج محکوم می‌شود و چنانچه پس از اخراج از ایران بدون مجوز قانونی به خاک ایران وارد شود، به حبس درجه ۶ یا جزای نقدی درجه پنج محکوم می‌شود و پس از اجرای مجازات از کشور اخراج می‌شود.	✓					
۱۷	مبادی مرزی مجاز برای ورود و خروج اتباع بیگانه و محدوده تردد آنها در داخل کشور، ظرف سه ماه از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون، توسط هیئت وزیران تعیین و به دستگاه‌های ذیربط اعلام می‌شود. تخلف از محدوده تعیین شده، مشمول تردد غیرمجاز موضوع این قانون می‌باشد.	✓					
۱۸	چنانچه تبعه بیگانه که به‌طور غیرمجاز وارد کشور شده است، به محض ورود به کشور، درخواست پناهندگی کند، ابتدا به درخواست او رسیدگی می‌شود. در صورتی که با تقاضای پناهندگی او موافقت شود از مجازات‌های مقرر در این قانون معاف بوده و در غیر این صورت، براساس این قانون با وی رفتار می‌شود. مگر اینکه ثابت کند صرفاً برای پناهندگی وارد کشور شده است. تبصره «۱» - مراجع قانونی ذیربط مکلفند حداکثر ظرف دو ماه در خصوص درخواست پناهندگی متقاضیان موضوع این ماده تصمیم‌گیری کنند. تبصره «۲» - متهم موضوع این ماده تا تعیین تکلیف درخواست پناهندگی وی توسط مراجع قانونی، در اردوگاه‌های موضوع ماده (۱۱) این قانون، نگهداری می‌شود.		✗			با وجود اینکه این مقرر از این جهت که در حال حاضر این وضعیت به روشنی در قوانین دیده نشده است، مطلوب باشد، اما، با وجود نهایی شدن «طرح سازمان ملی اقامت» در کمیته مربوطه و ابعاد مختلفی که پناهندگی دارد، مناسب است که این ماده از طرح حاضر حذف شود.	پیشنهاد می‌شود این ماده حذف شود.

شماره ماده	مصوبه کمیسیون	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	ارجاع به کمیسیون	اظهار نظر کارشناسی	متن اصلاحی
۱۹	زنان، نوجوانان و اطفالی که حسب مورد به تبع شوهر یا سرپرست قانونی ورود و خروج غیرمجاز داشته‌اند از شمول مقررات کیفری این قانون مستثنا می‌باشند و در هر صورت به کشور متبوع خود بازگردانده می‌شوند.	✓					
۲۰	دولت مکلف است در لوایح بودجه سنواتی، جهت تأمین هزینه‌های اجرای تکالیف مذکور در این قانون از قبیل اخراج، نگهداری در اردوگاه و بازگرداندن اتباع بیگانه به کشور متبوع، ردیف خاصی تعیین کند.	✓					
۲۱	در پرونده‌های موضوع این قانون وزارت اطلاعات و سازمان اطلاعات سپاه پاسداران انقلاب اسلامی نیز ضابط می‌باشند.	✓					
۲۲	در بند «الف» ماده (۶) قانون به‌کارگیری سلاح توسط مأمورین نیروهای مسلح در موارد ضروری مصوب ۱۳۷۳/۱۰/۱۸ با اصلاحات و الحاقات بعدی عبارت «یا قاچاق انسان» بعد از عبارت «کالای قاچاق» اضافه می‌شود.	✓					
۲۳	آیین‌نامه اجرایی این قانون ظرف مدت سه ماه از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون، توسط وزارت کشور با همکاری وزارتخانه‌های دادگستری، اطلاعات، امور خارجه، امور اقتصادی و دارایی، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و تعاون، کار و رفاه اجتماعی و ستاد کل نیروهای مسلح تهیه می‌شود و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.	✓					
۲۴	قانون مبارزه با قاچاق انسان مصوب ۱۳۸۳/۴/۲۸، قانون مجازات عبوردهندگان اشخاص غیرمجاز از مرزهای کشور و اصلاح بعضی از مواد قانون گذرانامه و قانون ورود و اقامت اتباع خارجه در ایران مصوب ۱۳۶۷/۷/۱۴، مواد (۳۴)، (۳۵)، (۳۷)، (۳۸) و (۴۱) قانون گذرانامه مصوب ۱۳۵۱/۱۲/۱۰، بند «د» ماده (۱۳) موضوع ماده (۱) قانون اصلاح ماده (۱۳) قانون راجع به ورود و اقامت اتباع خارجه در ایران مصوب ۱۳۳۶/۱/۲۹، لایحه قانونی تشدید مجازات بزه عبور از مرز مصوب ۱۳۳۱/۸/۲۸ و قانون «الحاق دو تبصره به ماده (۱۵) قانون راجع به ورود و اقامت اتباع خارجه در ایران مصوب ۱۹ اردیبهشت‌ماه ۱۳۱۰» مصوب ۱۳۵۷/۳/۳، ماده (۱۵) قانون راجع به ورود و اقامت اتباع خارجه در ایران مصوب ۱۳۱۰/۲/۱۹ و اصلاحات و الحاقات بعدی آن نسخ می‌شود.	✓					